Blogi

Vihriälän ryhmä ja kriisiin vastaavan talouspolitiikan kolme vaihetta

Suomen talous, Rahapolitiikka | 15.05.2020 | Olli Rehn

KIRJOITTAJA



Olli Rehn
Johtokunnan
puheenjohtaja

Vesa Vihriälän johtaman ryhmän raportti on painava kannanotto koronakriisin nostamiin kysymyksiin.

Vesa Vihriälän johtaman professoriryhmän 8.5. julkaistu raportti on painava kannanotto koronakriisin nostamiin kysymyksiin. Raportin ”Talouspolitiikan strategia koronakriisissä” laatijoiden ryhmään kuuluvat Vihriälän lisäksi Bengt Holmström, Sixten Korkman ja Roope Uusitalo.

Raportissa käsitellään laajasti koronakriisiin liittyvää talouspolitiikkaa. Kommentoin tässä blogimerkinnässä joitakin raportin teemoja. Ensiarvoisen tärkeää on nyt vaimentaa konkurssiaaltoa ja työttömyyden lisääntymistä onnistuneella talouspolitiikan kokonaisuudella.

Koronakriisiin on talouspolitiikassa jo vastattu laajalla rintamalla. Rahoitusoloja ovat keventäneet Euroopan keskuspankin rahapolitiikan toimet, pankkien pääomavaatimusten helpottaminen sekä mm. Suomen Pankin sijoitustoimintaan lukeutuvat suomalaisten yritystodistusten ostot. Lisäksi tärkeitä toimenpiteitä on jo tehty lomautusten helpottamiseksi ja yritysten tukemiseksi muutenkin. Vihriälän työryhmä viitoittaa tietä eteenpäin.

Raportissa jaetaan talouspolitiikan strategia ”kolmeen elementtiin”. Niiden voidaan nähdä liittyvän kriisin kolmeen vaiheeseen. Kun ensimmäisessä vaiheessa on rajoitettu ihmisten liikkumista, kokoontumista ja elinkeinotoimintaa, keskeinen tavoite on yritysten tukemisessa pahimman vaiheen yli ja siten työpaikkojen pelastamisessa. Toinen vaihe käynnistyy rajoitusten poistuessa, kun taloutta on tarpeen mahdollisuuksien mukaan elvyttää. Kolmas vaihe koskee julkisen talouden kestävyyden ja talouskasvun edellytysten vahvistamista. Jako kolmeen vaiheeseen on hyvä lähtökohta, vaikka nämä vaiheet väistämättä limittyvät ja kytkeytyvät toisiinsa.

Kun ensimmäisessä vaiheessa tuetaan yrityksiä, tämä on syytä toteuttaa niin, että tuet osuvat oikeisiin kohteisiin, voidaan ottaa käyttöön nopeasti ja toimivat myös sellaisten yrittäjien kohdalla, jotka eivät voi tai uskalla velkaantua paljon. Tulevan talouskehityksen kannalta tärkeää on myös, että tukien tuottama rasitus julkiselle taloudelle ei ole liian suuri ja että ne eivät liikaa vääristä kilpailua tai haittaa talouden rakenteiden tarvittavaa uudistumista.

Lienee vääjäämätöntä, että etenkin kun tukia nyt on jouduttu ja joudutaan ottamaan käyttöön hyvin nopeasti, kaikki mainitut tavoitteet eivät jokaisen tukimuodon kohdalla täyty. Yritysten tukeminen kysyntäkuopan yli on silti tarpeen.

Vihriälän ryhmä pitää talouspolitiikan vaiheista vaikeimpana viimeistä eli julkisen talouden kestävyyden ja talouskasvun edellytysten vahvistamista. Vaikea se epäilemättä onkin siitä näkökulmasta, että kun talouden tila on kriisin akuutin vaiheen jälkeen aikanaan jyrkästi heikentynyt, sen korjaamisen keinoihin liittyy mielipiteitä jakavia arvokysymyksiä. Raportissa tuodaan osuvasti esiin, että rakenteellisilla uudistuksilla on tarpeen parantaa mm. työllisyyden kasvun edellytyksiä ja julkisesti rahoitettujen palveluiden tuottavuutta. Eikä sekään välttämättä riitä.

Toisaalta helppoja eivät ole myöskään päätökset kriisin ensimmäisessä eivätkä toisessakaan vaiheessa. Esimerkiksi tarvittavien elvytystoimien ajoittaminen, kohdentaminen ja mitoittaminen vaatii paljon tietoon perustuvaa harkintaa.

Kokonaiskysynnän finanssipoliittisen elvyttämisen painopisteen on syytä ajoittua vasta kriisin toiseen vaiheeseen, jossa rajoituksia on jo purettu. Kysynnän elvyttäminen ei auta esimerkiksi ravintolayrittäjää, jos ravintolaa ei saa vielä pitää auki. Sen sijaan kun rajoituksia on purettu ja ihmiset jälleen uskaltavat käydä ravintoloissa, tilanne on toinen. Näin on varsinkin, jos kotitalouksien ja yritysten taloudellinen tila on yhä haavoittuvainen ja ne ovat rahankäytössään varovaisia. Kun epidemian ja talouden tuleva kehitys on tuntematon, ei lopullisia päätöksiä elvytystoimien tarkasta ajoittamisesta ole nyt vielä välttämättä syytä tehdä.

Raportissa esitetään kohteita finanssipoliittisille elvytystoimille, kuten liikenne- ja muut infrainvestoinnit. Kuten ajoituksen, ei myöskään kohteiden suhteen parhaiden ratkaisujen tekeminen välttämättä ole suoraviivaista. On hyvin mahdollista, että infrastruktuuri-investoinnit ovat aikanaan hyvä kohde elvytystoimille. Toisinkin voi silti käydä. Jos kyseisellä alalla ei tuolloin ole runsaasti käyttämätöntä kapasiteettia, kannattaa elvytys suunnata toisin.

Kaiken kaikkiaan kun julkisiin tuloihin ja menoihin tehdään finanssipoliittisten ratkaisujen myötä muutoksia, on syytä ottaa huomioon sekä lyhyen että pitkän aikavälin vaikutukset. Talouden kasvumahdollisuuksien tukeminen akuutin kriisin aikanaan väistyessä on kipeästi tarpeen, kuten raportissa todetaan.

Kokonaistaloudelliselle kehitykselle raportissa esitetään skenaario, jossa tuotanto supistuu tänä vuonna 9 prosenttia, eikä vahvaa V:n muotoista elpymistä odoteta. Tämä korostaa sellaisten toimien tarvetta, jotka kohentavat talouden kasvumahdollisuuksia ja julkisen talouden kestävyyttä.

On vielä aikaista sanoa, millainen elpymisen muoto tulee olemaan. Yhtä kaikki on syytä huomata, että verrattuna etenkin 1970-, 1980- ja 1990-lukujen suhdannenousuihin tällä kertaa ei ole syytä laskea kovin vahvan ja nopean kasvun varaan, vaikka sitä tavoitellaankin. Tuottavuuden kasvun trendi on heikentynyt jo parin vuosikymmenen ajan. Lisäksi talouskasvua rajoittaa se, että työikäisen väestön määrän kasvu on kääntynyt supistumiseksi.

Raportissa tuodaan osuvasti esille näkökohtia, joita koronakriisiin ja sen jälkihoitoon liittyvässä talouspolitiikassa on syytä ottaa huomioon. Kriisi uhkaa heikentää ennestään heikossa asemassa olevien tilannetta, samoin kuin nykyisten nuorten ja lapsiperheiden toimeentulon näkymiä. Ilmastopolitiikkakin voi jäädä jalkoihin, jos huonosti annetaan käydä. Jotta talouspolitiikka tukee yhteiskunnallisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä, on näihin uhkiin reagoitava.

Raportti päättyy toteamukseen, että Suomi on aiemminkin selviytynyt, kun on ollut pakko. On helppo yhtyä näkemykseen, jossa korostetaan vahvojen instituutioiden ja luottamuksen merkitystä yhteiskunnassa.

Lisäksi meitä auttaa se, että vaikka julkisen talouden tila on aiempiin vuosikymmeniin verrattuna heikentynyt, on se silti parempi kuin useissa muissa maissa. Lisäksi tilannetta helpottaa, että vaikka rahoitusjärjestelmäänkin nyt kohdistuu uhkia, se on vakavarainen ja toimintakykyinen. Aiemmat pyrkimykset julkisen talouden kestävyyden ja rahoitusjärjestelmän vakauden vahvistamiseksi tukevat meitä nyt. Mutta pysyviä voittoja ei näilläkään kentillä ole.

Asiasanat

korona, rahapolitiikka, talous, talouspolitiikka